

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 31 stycznia 2017 roku w sprawie z powództwa Banku (...) w W. przeciwko B. P. o zapłatę, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w pkt 1. zasądził od B. P. na rzecz Banku (...) w W. kwotę 57074,83 zł wraz z odsetkami umownymi liczonymi od kwoty 28793,87 zł w wysokości 18,90% w stosunku rocznym, lecz nie wyższej niż czterokrotność stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego za okres od dnia 1 sierpnia 2015r. do dnia 31 grudnia 2015r. oraz w wysokości 18,90% w stosunku rocznym, lecz nie wyższej niż dwukrotność wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od dnia 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty, w pkt 2. nie obciążył pozwanego obowiązkiem zwrotu na rzecz powoda kosztów procesu, zaś w pkt 3. przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – kasy Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi na rzecz adw. I. S. kwotę 4428 złotych tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł na ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych, które przedstawiają się następująco:

W dniu 13 listopada 2009 r. Bank (...) Spółka Akcyjna w W. zawarł z B. P. umowę kredytu nr (...). Przedmiotem umowy było udzielenie przez Bank kredytobiorcy kredytu gotówkowego w kwocie 30.000,00 zł (§ 1 umowy) na cele konsumpcyjne (§ 2 umowy) postawionego do dyspozycji B. P. w dniu 13 listopada 2009 r. (§ 3 ust. 1 umowy).

Kredyt był oprocentowany w całym okresie kredytowania wg stałej rocznej stopy oprocentowania (§ 7 umowy) z zastrzeżeniem przewidzianych ograniczeń (§ 8 ust. 2 umowy) Roczna stopa oprocentowania kredytu wynosiła 18,90% (§ 8 ust. 1 umowy), zaś rzeczywista roczna stopa oprocentowania wynosiła 22,60%. (§ 9 umowy)

Kredyt miał zostać spłacony do dnia 13 listopada 2014 r. (§ 16 umowy) wraz z odsetkami w równych miesięcznych ratach składających się z kapitału i z odsetek w całym okresie kredytowania w terminach i w kwotach określonych w harmonogramie spłat. (§ 17 umowy). Odsetki były naliczane za kolejne okresy miesięczne od faktycznego zadłużenia w danym okresie.

Bank zastrzegł sobie prawo wypowiedzenia umowy m.in. w przypadku stwierdzenia, że warunki udzielenia kredytu nie zostały przez kredytobiorcę dotrzymane lub w razie utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej w szczególności w przypadkach, gdy kredytobiorca nie zapłaci w terminie określonym w umowie pełnych rat kredytu za co najmniej dwa okresy płatności po uprzednim wezwaniu kredytobiorcy do zapłaty zaległych rat lub ich części w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy. Wezwanie miało zostać przekazane kredytobiorcy pisemnie przez pocztę. Okres wypowiedzenia umowy wynosił 30 dni. (§ 22 ust. 1 pkt 1; ust. 2 oraz ust. 3 umowy)

W sytuacji wypowiedzenia umowy Bank po upływie w/w. terminu miał podjąć czynności windykacyjne wobec niespłaconych należności z tytułu umowy. Koszty związane z windykacją miał ponieść kredytobiorca. Środki pieniężne uzyskane w wyniku postępowania windykacyjnego miały zostać zaliczone kolejno na pokrycie jego kosztów, opłaty i prowizje, odsetki podwyższone, odsetki zapadłe niespłacone, odsetki bieżące, kapitał przeterminowany, kapitał bieżący (§ 25 umowy).

Bankowi przysługiwały z tytułu niespłaconego w terminie kredytu podwyższone odsetki naliczane w wysokości 1,5-krotności rocznej stopy oprocentowania kredytu (§ 27 umowy).

Pozwany zaciągnął niniejszy kredyt celem pożyczenia pochodzących z niego środków swoim znajomym- A. S. oraz M. M.. Wymienieni nie zwrócili B. P. tych środków. W związku z niespłacaniem przez pozwanego wg harmonogramu w/w. kredytu powstało zadłużenie, które na dzień 15 czerwca 2010 r. wyniosło łącznie kwotę 30.169,89 zł. Pismem datowanym na dzień 15 czerwca 2010 r. Bank wypowiedział swemu kredytobiorcy umowę nr (...). Korespondencja zawierająca wskazane pismo została wysłana na wskazany w umowie adres kredytobiorcy, gdzie w dniu 20 lipca 2010

r. odebrał ją ojciec pozwanego. Pozwany po upływie okresu wypowiedzenia nie spłacił całej kwoty swego zadłużenia kredytowego z tytułu umowy nr (...). Bank podjął inicjatywę zawarcia ugody z pozwanym. B. P. nie przyjął jej oceniając, iż kwota proponowanej raty jest zbyt wysoka. Celem odzyskania należności, B. P. wystąpił przeciwko A. S. oraz M. M. z pozwem o zapłatę. Sąd Okręgowy w Łodzi wydał w dniu 1 kwietnia 2014 r. wyrok zaoczny w sprawie o sygn. akt II C 1006/13 w sentencji którego m.in. zasądził od pozwanych na rzecz powoda kwotę 117.712,66 zł z ustawowymi odsetkami naliczanymi wobec pozwanej od dnia 31 stycznia 2014 r. do dnia zapłaty, zaś wobec pozwanego od dnia 30 stycznia 2014 r. do dnia zapłaty. Wskazane orzeczenie jest prawomocne od dnia 15 maja 2014 r. Na podstawie powyższego tytułu wykonawczego Komornik Sądowa przy Sądzie Rejonowym W Grodzisku Mazowieckim- K. Z. prowadziła pod sygn. akt Km 101/14 postępowanie egzekucyjne z wniosku wierzyciela- B. P. przeciwko dłużnikom: A. S. oraz M. M.. Wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji przedmiotowe postępowanie egzekucyjne zostało jednak umorzone postanowieniem Komornik Sądowej z dnia 18 września 2014 r. Ostatecznie pozwany podjął próbę samodzielnej spłaty należności z tytułu swego zadłużenia kredytowego u powoda. Dokonywał wpłat w kwotach od 20,00 do 50,00 zł. Pozwany zastrzegł, iż dokonuje poszczególnych wpłat z zamiarem spłaty kapitału swojej pożyczki. Powód zaliczał kolejne wpłaty w pierwszej kolejności na pokrycie zaległych odsetek, a następnie dopiero na kapitał.

B. P. od grudnia 2015 r. pozostaje bezrobotny. W pierwszym kwartale 2016 r. zakończył okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych. Nie uzyskuje żadnych dochodów. Okazjonalnie pomaga swym znajomym w zamian za żywność lub odzież. Czasami otrzymuje nieduże finansowe wsparcie od rodziny. Czasami pomieszkuje u rodziców, bądź starych przyjaciół. Z reguły żywi się korzystając z dobroczynności swych gospodarzy.

Bank w dniu 31 lipca 2015 r. wystawił wyciąg z ksiąg bankowych, zgodnie z którym zadłużenie pozwanego z tytułu zawartej umowy nr (...) wynosiło na dzień 31 lipca 2015 r. kwotę 57.074,83 zł na którą złożyły się: kwota 28.793,87 zł z tytułu niespłaconego kapitału, a także kwota 2.482,82 zł z tytułu skapitalizowanych odsetek karnych oraz kwota 25.798,14 zł z tytułu odsetek karnych. Bank wskazał przy tym, iż dalsze odsetki od dnia 1 sierpnia 2015 r. do dnia zapłaty od należności z tytułu wymagalnego kapitału naliczane będą wg stałej stopy procentowej w wysokości 4-krotności stopy kredytu lombardowego NBP obowiązującego w dacie naliczania odsetek. Następnie w dniu 11 września 2015 r. Bank złożył rozpatrywany pozew.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił w oparciu o przywołany materiał dowodowy, którego wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu. Sąd wskazał, że szereg okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia tej sprawy pozostawał faktycznie poza sporem stron. Bezsporne było zawarcie umowy kredytu między stronami, zaniechanie przez kredytobiorcę spłat w wyznaczonych terminach ustalonych kwot z tytułu tego zobowiązania, dokonywanie przezeń epizodycznych wpłat o niższej wysokości niż przyjęto w zobowiązaniu. Zarazem Sąd dokonując oceny dowodów dał wiarę twierdzeniom przedstawionym przez powoda w treści jego przesłuchania. Sąd wskazał, że osią sporu w niniejszej sprawie była kwestia poprawności zaliczania nadmienionych wpłat pozwanego przez powoda oraz zasadność przyjęcia wysokości stawki naliczanych przez powoda odsetek. W toku postępowania, Sąd oddalił wnioski dowodowe strony pozwanej sformułowane w piśmie pozwanego z dnia 12 grudnia 2016 r, uznając, że w swoich pismach procesowych strona powodowa wyjaśniła okoliczności, które miały zostać wykazane za pomocą zgłaszanych dowodów.

W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy uznał, że powództwo jest zasadne i w związku z tym podlega uwzględnieniu w całości. Rozstrzygając niniejszą sprawę, Sąd oparł się na zapisach umowy nr (...) a także na normach art. 451 § 1 k.c. Strona powodowa wywodziła swe roszczenie z postanowień umowy o kredyt zwartej w dniu 13 listopada 2009 r. Sąd uznał, że zasadność wypowiedzenia przedmiotowej umowy nie była przedmiotem sporu w niniejszej sprawie. W obliczu zaś poczynionych wyżej ustaleń stanu faktycznego- nieterminowości spłaty należności przez pozwanego oraz nieuiszczania wpłat o należnej wysokości nie było sporne, iż pozwany wypełnił przesłanki dla wypowiedzenia umowy ujęte w § 22 ust. 1 pkt 1 umowy. Płaszczyzną sporu był natomiast sposób księgowania wpłat pozwanego na poczet powstałego zadłużenia kredytowego. B. P. wywodził bowiem, że każdorazowo poczynione przez niego wpłaty winny być zaliczane na kapitał kredytu. Zwracał przy tym uwagę, iż takie były jego wskazania w tytułach czynionych przelewów. W związku z tym pozwany podnosił, iż praktyka powoda pozostawała tu sprzeczna z prawem, a przy tym także sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Celem oceny poprawności argumentacji pozwanego, Sąd odwołał się do regulacji art. 451 § 1 k.c. Przywołany przepis przewiduje, że dłużnik mający względem tego samego

wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. Jednakże to, co przypada na poczet danego długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne. Tak więc, o ile w sytuacji istnienia kilku zobowiązań dłużnik zachowuje prawo wyboru, który dług chce spłacić w pierwszej kolejności, o tyle w sytuacji spłaty danego jednego zobowiązania to wierzyciel zachowuje uprawnienie, aby wpłaty zaliczać w pierwszej kolejności na spłatę np. odsetek. Przedstawiona interpretacja przywołanego przepisu jest jednoznacznie akceptowana tak przez doktrynę (vide: R. Morek [w:] Kodeks cywilny. Komentarz pod red. K. Osajdy; źródło: Legalis), jak i judykaturę (vide: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 maja 1998 r. w sprawie o sygn. akt I PKN 88/98; z dnia 19 listopada 1998 r. w sprawie o sygn. akt III CKN 17/98; z dnia 7 kwietnia 2004 r. w sprawie o sygn. akt IV CK 211/03). Zgodnie z nią sformułowano także omówiony w powyższych ustaleniach § 25 ust. 2 umowy nr (...). W niniejszej sprawie należnościami należącymi do kategorii ujętych w § 25 ust. 2 wspomnianej umowy były odsetki, a zatem Bank pozostawał uprawniony, aby na poczet ich spłaty księgować poszczególne wpłaty swego dłużnika. Tym samym Sąd I instancji uznał, że strona powodowa, wbrew zastrzeżeniom strony pozwanej, poprawnie zaliczała poszczególne wpłaty swego dłużnika, a zachowania powoda w żadnym wypadku nie można ocenić jako stanowiącego nadużycie przysługującego mu prawa podmiotowego.

Następnie Sąd rozważył zasadność dochodzonej przez stronę powodową należności. Bank dochodził zapłaty sumy 57.074,83 zł, w skład której wchodziły: kwota 28.793,87 zł z tytułu niespłaconego kapitału kredytu, kwota 2.482,82 z tytułu skapitalizowanych odsetek umownych oraz kwota 25.798,14 zł z tytułu skapitalizowanych podwyższonych odsetek umownych od niespłaconego kredytu. W niniejszej sprawie pozwany nie kwestionował, że z tytułu kapitału kredytu powstało pierwotnie zadłużenie o wysokości 28.793,87 zł. Niniejsza należność została wprost wskazana w treści wypowiedzenia umowy kredytu. Ponieważ strona powodowa dochodziła także należności z tytułu skapitalizowanych odsetek, Sąd przeanalizował postanowienia umowy nr (...). Zgodnie z omówionymi powyżej § 16 i 17 umowy kredytobiorca pozostawał zobowiązany w ramach spłaty kredytu do ratalnego zwrotu kapitału oraz uiszczenia odsetek, których umowna roczna stopa w wysokości 18,90% została jednoznacznie wskazana w §8 ust. 1 umowy. Przywołane zapisy uzasadniają dochodzenie przez stronę powodową należności z tytułu odsetek umownych. Wysokość dochodzonej z tego tytułu kwoty wynika z wyciągu z ksiąg bankowych powoda i znajduje oparcie w przedstawionej historii kredytu. Wskazana należność nie wzbudziła wątpliwości Sądu. Powód dochodził zarazem zapłaty należności z tytułu tzw. podwyższonych odsetek umownych pełniących funkcję odsetek karnych za opóźnienie. Zgodnie z § 27 umowy Bank pozostawał uprawniony naliczać odsetki w wysokości 1,5- krotności opisanych wcześniej odsetek umownych. W toku postępowania pozwany nie podniósł konkretnych zarzutów przeciwko temu żądaniu. Wysokość należności z tego tytułu wynikała jednoznacznie z wyciągu z ksiąg bankowych. Podsumowując Sąd przyjął, iż strona powodowa zasadnie, zgodnie z postanowieniami umowy oraz w oparciu o dokumentację historii kredytu dochodziła od pozwanego zapłaty sumy 57.074,83 zł. Wbrew twierdzeniom pozwanego powodowy Bank nie naruszył również zakazu anatocyzmu wprowadzonego przez przepis art. 482 § 1 k.c. Rozstrzygając w przedmiocie odsetek, Sąd zważył w pierwszej kolejności na art. 481 § 1 k.c. zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. W niniejszej sprawie okoliczność opóźnienia przez pozwanego ze spełnieniem należnego świadczenia pozostawała poza sporem. Zatem samo żądanie naliczania odsetek wobec składnika należności w postaci kwoty kapitału było zasadne. Powód był też uprawniony do dochodzenia odsetek od dnia następnego po wystawieniu wyciągu z ksiąg bankowych. Na dzień wystawienia wyciągu została bowiem wyliczona należność główna z uwzględnieniem wszystkich wpłat, jakich dokonał pozwany do dnia 31 lipca 2015r. Zgodnie z treścią art. 482 par. 2 kc jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe. Jednakże, jeżeli wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej niż stopa ustawowa, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej kwoty. Ponieważ ustawodawca w treści art. 481 § 2 k.c. wskazał na pierwszeństwo odsetek umownych wobec ustawowych, Sąd przyjął iż stopę należnych odsetek należy ustalić w oparciu o postanowienia umowy nr (...). Sąd zwrócił także uwagę, że w obowiązującym porządku prawnym okoliczność skutecznego wypowiedzenia umowy kredytu nie neguje zarazem zasadności naliczania odsetek od zadłużenia kredytowego w oparciu o regulacje tej umowy. Zgodnie z § 27 umowy odsetki umowne zostały określone jako wynoszące 1,5 krotność stałej rocznej stopy oprocentowania kredytu,

obowiązującej w powodowym Banku tj. w wysokości 18,90% w stosunku rocznym. Sąd wziął również pod uwagę fakt wprowadzenia przez ustawodawcę tzw. odsetek maksymalnych. W dacie wytoczenia niniejszego powództwa art. 359 § 2¹ k.c. przewidywał, iż maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Z kolei od dnia 1 stycznia 2016 r. art. 359 § 2¹ k.c. normuje, iż maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych.

W niniejszej sprawie Sąd rozważył również zasadność rozłożenia zasądzonej kwoty na raty. W rozpatrywanej sprawie Sąd wskazał, że o ile zła sytuacja materialna pozwanego jest oczywista, to jednak okoliczność ta nie może samodzielnie przesądzić o zasadności rozłożenia zadłużenia kredytowego na raty. Sąd bowiem, by uniknąć groźby pokrzywdzenia wierzyciela przez rozłożenia należności dłużnika na raty zobowiązany jest dokonać oceny, czy owo rozłożenie zwiększyłoby zgodnie z założeniami ustawodawcy szanse na spełnienie świadczenia przez pozwanego. W ocenie Sądu tak nie jest. Sytuacja finansowa B. P. nie pozwala bowiem przyjąć, aby rozłożenie jego długu na liczbę rat nie stanowiących pokrzywdzenia Banku, czyniło realną możliwość spłacenia przez pozwanego jego zadłużenia. Uiszczane bowiem dotychczas wpłaty, których wysokość nie przekraczała 50 złotych, pozostają niedostateczne w skali całego zadłużenia pozwanego. Brak stałego źródła dochodów, brak perspektywy uzyskania zatrudnienia oraz brak oszczędności, wskazuje na niecelowość rozłożenia na raty zasądzonego świadczenia.

Reasumując powyższe, Sąd zasądził na rzecz powoda od pozwanego kwotę 57.074,83 zł z umownymi odsetkami naliczanymi wobec kwoty 28.793,87 zł w wysokości 18,90% w stosunku rocznym, lecz nie więcej niż 4- krotność stopy kredytu lombardowego NBP za okres od dnia 1 sierpnia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz w wysokości 18,90% w stosunku rocznym, lecz nie więcej niż wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty. O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. uznając, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek przemawiający za nie obciążaniem przegrywającego kosztami postępowania.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w części, tj. w zakresie pkt 1. zasądzającym od pozwanego na rzecz powoda kwotę 57 074,83 zł wraz z odsetkami umownymi liczonymi od kwoty 28 793,87 zł w wysokości 18,90 % w stosunku rocznym, lecz nie wyższej niż czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP za okres od dnia 1 sierpnia 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz w wysokości 18,90 % w stosunku rocznym, lecz nie wyższej niż dwukrotność odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty. Zaskarżonemu wyrokowi pozwany zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 5 k.c. w zw. z art. 451 § 1 k oraz z art. 482 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że strona powodowa prawidłowo zaliczała wpłaty dokonywane przez pozwanego na poczet należności ubocznych, podczas gdy przy dokonywanych wpłatach pozwany wskazywał, by dokonana przez niego kwotę zaliczać na poczet spłaty kapitału głównego, a także polegające na uznaniu, że po wypowiedzeniu przez bank umowy kredytu nadal należą się stronie powodowej odsetki umowne, a nie ustawowe;
2. naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nie rozpoznanie istoty sprawy z pominięciem zasady wszechstronności rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegające na zaniechaniu zbadania, czy w rzeczywistości miało miejsce naruszenie przez powoda zasad współżycia społecznego w sytuacji, kiedy pozwany podnosił tą okoliczność, a uzasadnienie skarżonego wyroku nie odnosi się do tej kwestii praktycznie w ogóle, które to naruszenia miały istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia w zaskarżonej części.

W oparciu o wskazane zarzuty pełnomocnik pozwanego wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania z uwzględnieniem kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych, a w przypadku oddalenia apelacji pozwanego- nie obciążanie pozwanego kosztami postępowania odwoławczego, zwolnienie pozwanego od kosztów sądowych w całości z uwagi na to, że nie jest ich w stanie ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i swojej rodziny oraz o zasądzenie

kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w postępowaniu odwoławczym oświadczając, że one zostały pokryte w całości, ani w żadnej części.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna i podlega oddaleniu.

Wbrew zapatrywaniom apelującego, zaskarżone orzeczenie należało uznać za prawidłowe, stanowiące wynik właściwej oceny zebranego materiału dowodowego. Sąd Okręgowy podziela poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia i w konsekwencji przyjmuje za swoje, uznając za zbędne powielanie ich w całości w treści niniejszego uzasadnienia.

W pierwszej kolejności odnosząc się do zarzutów naruszenia art. 5 k.c. w zw. z art. 451 § 1 k.c. i art. 482 k.c. wskazać należy, iż nie były one trafne.

Po pierwsze należy wskazać, iż zgodnie z regułami zachowania, które przewiduje art. 451 k.c. na wypadek, gdy dłużnik ma względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju, wynikających z różnych tytułów w sytuacji, gdy spełnione świadczenie nie wystarcza na zaspokojenie wierzyciela w całości (a strony nie umówiły się inaczej), to o zaliczeniu go na określony dług decyduje wola dłużnika wyrażona przy spełnieniu świadczenia (§ 1), nie później jednak niż przy przyjęciu pokwitowania, w którym wierzyciel zaliczył świadczenie na jeden z długów (§ 2). Swoboda wyboru dłużnika jest jednak ograniczona w sytuacji określonej w zdaniu 2 § 1, kiedy to ustawa zezwala wierzycielowi na zachowanie, nawet wbrew woli dłużnika, zapłaty w ramach danego długu najpierw na poczet należności ubocznych, a potem dopiero na poczet należności głównej. Zachowaniu takiemu dłużnik nie może się sprzeciwić. W świetle art. 451 § 1 k.c., a w szczególności zdania drugiego, nie budzi wątpliwości, iż odrębnymi długami uzasadniającymi wybór dłużnika nie są wymagalna należność główna i przysługujące od niej odsetki, względnie zaległa część należności głównej (w razie rozłożona jej na raty). W rozumieniu art. 451 § 1 zd. 1 k.c. stanowią one jeden dług. Wierzyciel nie ma obowiązku zawiadomiania dłużnika o zaliczeniu dokonanej przez niego wpłaty w pierwszej kolejności na poczet zaległych odsetek, czy zaległych rat należności głównej. Taki obowiązek nie wynika z przepisów k.c. Regulowana przez te przepisy instytucja zachowania zapłaty dotyczy sytuacji, gdy dłużnik ma względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju, zaś spełnione świadczenie nie pokrywa wszystkich tych długów. Wówczas bowiem zarówno dla dłużnika, jak i dla wierzyciela może nie być obojętne, na poczet którego z długów zaliczyć daną wpłatę. Kwestie tę ustawodawca pozostawia woli stron (§ 1 i 2), a dopiero w braku odpowiednich oświadczeń stron, decydują kryteria ustawowe (§ 3). Decyzja w tym względzie należy w pierwszej kolejności do dłużnika. Może on wskazać, który z długów chce uiścić, przy spełnieniu świadczenia, ewentualnie później, ale tylko do momentu, w którym wierzyciel nie dokona zachowania. Oświadczenie dłużnika co do zachowania wiąże wierzyciela. Uprawnienie to nie dotyczy jednak należności ubocznych (np. zaległych odsetek) oraz zaległych świadczeń głównych, na poczet których wierzyciel może zaliczyć dokonaną zapłatę. W konsekwencji uprawnienie dłużnika obejmuje wskazanie konkretnego długu, natomiast jeśli w jego skład wchodzi należności uboczne, takie jak zaległe odsetki oraz zaległe świadczenie główne, to wierzyciel nie jest związany dyspozycją dłużnika. Nawet gdyby dłużnik wskazał wyraźnie należność główną, na poczet której świadczy, wierzyciel może zaliczyć ją w pierwszej kolejności na zaległe odsetki od należności głównej, a pozostałą część na należność główną (por. wyrok Sądu Najwyższego Izba Cywilna z dnia 4 listopada 2016 roku, I CSK 732/15, Legalis numer 1533473)

Tym samym Sąd Rejonowy słusznie uznał, wspierając się w tym zakresie poglądami doktryny jak i orzecznictwa, że jedynie w sytuacji istnienia kilku zobowiązań dłużnik zachowuje prawo wyboru, który dług chce spłacić w pierwszej kolejności. W sytuacji natomiast spłaty danego jednego zobowiązania to wierzyciel zachowuje uprawnienie, aby zaliczać wpłaty w pierwszej kolejności na spłatę np. odsetek. Sąd Okręgowy stanowisko Sądu I instancji w pełni podziela i nie dostrzega w nim żadnej nieprawidłowości. Dyspozycja wskazanego przepisu koresponduje przy tym z brzmieniem §25 ust 2. Zawartej przez strony umowy kredytu numer (...), zgodnie z którym „środki pieniężne uzyskane w wyniku postępowania windykacyjnego zalicza się kolejno na: pokrycie kosztów postępowania windykacyjnego, opłaty

i prowizje, odsetki podwyższone, odsetki zapadłe niespłacone, odsetki bieżące, kapitał przeterminowany, kapitał bieżący. W tym stanie rzeczy Bank był uprawniony, aby poszczególne wpłaty swego dłużnika zaliczać w pierwszej kolejności na poczet niespłaconych odsetek.

Chybiony jest również zarzut naruszenia art. 482 § 1 k.c. polegający na błędnym przyjęciu przez Sąd I instancji, że po wypowiedzeniu przez bank umowy kredytu nadal należą się stronie powodowej odsetki umowne, a nie ustawowe. Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu I instancji, że w obowiązującym porządku prawnym okoliczność skutecznego wypowiedzenia umowy kredytu nie neguje zarazem zasadności naliczania odsetek od zadłużenia kredytowego w oparciu o regulacje umowy. Skuteczne wypowiedzenie umowy kredytu nie powoduje zniesienia istniejącego między stronami stosunku obligacyjnego wynikającego z zawartej umowy, ale skutkuje wymagalnością roszczenia banku obejmującego niespłacone raty kredytu oraz odsetki kapitałowe i odsetki za opóźnienie. Błędne jest utożsamianie skutków wypowiedzenia umowy ze skutkami wynikającymi ze złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Wypowiedzenie umowy nie zwalnia kredytobiorcy z obowiązku zwrotu otrzymanego kredytu w wysokości określonej w umowie wraz z należnymi odsetkami, zmieniając jedynie termin wymagalności tego roszczenia, nie ma też podstaw do uznania, że określone w umowie odsetki związane z niedotrzymaniem przez kredytobiorcę terminu zwrotu świadczenia nie mogą dotyczyć obowiązku wymagalnego w terminie wynikającym z wypowiedzenia umowy (tak: wyrok Sadu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 26 stycznia 2017 roku, II CSK 209/16, Legalis numer 1580475). Jeżeli strony umowy kredytu zgodziły się na odsetki za opóźnienie w wysokości określonej w umowie - czterokrotność stopy lombardowej NBP (art. 481 § 2 KC), wypowiedzenie umowy kredytu nie uchyla umownego ustalenia wysokości odsetek za opóźnienie i nie powoduje powstania roszczenia tylko o odsetki ustawowe, tak jak gdyby nie było umownego określenia ich wysokości (tak: wyrok Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 15 listopada 2013 r., I C 625/13, Legalis numer 1550102).

Nietrafne są także zarzuty dotyczące naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. Uchybienia w tym zakresie apelujący upatrywał w zaniechaniu zbadanie przez Sąd I instancji, czy w rzeczywistości miało miejsce naruszenie przez powoda zasad współżycia społecznego.

Zważyć należy, iż judykaturze wspartej poglądami doktryny ugruntowane jest stanowisko, iż norma art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy i można ją stosować w sytuacji, gdy w innej drodze nie można zabezpieczyć interesu osoby zagrożonej wykonaniem prawa podmiotowego drugiej osoby (tak: wyrok SN z dnia 17 września 1969 r. III CRN 310/69 OSNC 1970/6/115). Jak wskazał też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 sierpnia 2011 r. (II CSK 640/10) istotą prawa cywilnego jest strzeżenie praw podmiotowych, a zatem wszelkie rozstrzygnięcia prowadzące do redukcji bądź unicestwienia tych praw mają charakter wyjątkowy. Odmowa udzielenia ochrony prawnej na podstawie art. 5 k.c., z uwagi na jego wyjątkowy - w powyższym ujęciu, charakter musi być uzasadniona istnieniem okoliczności rażących i nieakceptowanych w świetle powszechnie uznawanych w społeczeństwie wartości. Należy też podkreślić, że z samej istoty instytucji nadużycia prawa podmiotowego wynika, że dokonuje go strona, która wykonując swoje prawo czyni to niezgodnie z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa. Jej zachowanie powinno więc być w pierwszej kolejności i ze szczególną starannością zbadane przez sąd w celu ustalenia, czy zarzucane przez drugą stronę nadużycie prawa wystąpiło (...) (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2000 r. III CKN 522/99, LEX nr 51563). Jednocześnie zasady współżycia społecznego w rozumieniu art. 5 k.c. są pojęciem pozostającym w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności danej sprawy i w takim całościowym ujęciu wyznaczają podstawy, granice i kierunki jej rozstrzygnięcia w wyjątkowych sytuacjach, które przepis ten ma na względzie. Dlatego dla zastosowania art. 5 k.c. konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 22 stycznia 2014 roku, I ACa 888/13, LEX nr 1428188).

W niniejszej sprawie nie sposób doszukać się przesłanek, które mogłyby spowodować uznanie wystąpienia z przedmiotowym roszczeniem za nadużycie prawa podmiotowego, zatem zarzut ten należy uznać za bezzasadny. Podnoszona przez apelującego okoliczność nieprawidłowego postępowania powoda w postaci braku wystawienia pokwitowań do poszczególnych wpłat nie może być ocenione jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Przez zasady współżycia społecznego o jakich mowa w art. 5 k.c. rozumie się reguły postępowania ludzkiego, niebędące

regułami prawnymi i konstruowane na podstawie ocen o charakterze moralnym o dostatecznym stopniu utrwalenia w społeczeństwie. Zasady współzycia społecznego są na ogół utożsamiane z zasadami etycznego postępowania. Jednocześnie wskazać należy, że strona, która usiłuje wywieść skutki prawne wynikające z treści art. 5 k.c., zgodnie ze spoczywającym na niej ciężarem dowodu, powinna wskazać jaką przyjętą w społeczeństwie zasadę współzycia społecznego naruszył przeciwnik swym postępowaniem (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 maja 2003 r., sygn. IV CKN 120/01, LEX nr 141394), zwłaszcza że istnieje domniemanie, że osoba uprawniona korzysta z prawa podmiotowego w sposób legalny, zasługujący na ochronę prawną. Pozwany jednak reprezentowany przez fachowego pełnomocnika z tego obowiązku nie wywiązał się. Samo zaś powołanie się na klauzulę generalną bez uściślenia okoliczności, w jakich mogłaby ona mieć zastosowanie, nie zasługuje na uwzględnienie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2003 r., sygn. I CK 222/02, LEX nr 151610). Dlatego dla zastosowania tego przepisu konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego rozpatrywanego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym. Z tej też przyczyny w świetle art. 5 k.c. na podstawie zasad współzycia społecznego nie można formułować dyrektyw o charakterze ogólnym. Zasady współzycia społecznego mogą stanowić podstawę dokonania korektury w ocenie nietypowego przypadku, nie służą jednak do uogólnień w sytuacjach uznawanych za typowe. Strona więc domagająca się zastosowania art. 5 k.c., powinna podjąć próbę sformułowania zasady współzycia społecznego, z którą w jej ocenie niezgodne jest czynienie użytku z prawa podmiotowego. Każdorazowo winna co najmniej wskazać względy moralne, które należy wziąć pod uwagę przy stwierdzeniu naruszenia powyższej klauzuli.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. uznając, że w sprawie zachodzą szczególne okoliczności pozwalające na odstępianie od podstawowej zasady rozstrzygnięcia o kosztach procesu – odpowiedzialności za wynik na rzecz zasady słuszności. Sąd Okręgowy wziął pod uwagę trudną sytuację finansową pozwanego oraz subiektywne przeświadczenie pozwanego o zasadności swojego stanowiska prawnego.

Zważywszy, że w toku postępowania drugoinstancyjnego pozwany korzystał z przyznanej z urzędu pomocy (...) Sąd Okręgowy na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (j.t. Dz.U. z 2016.1999) przyznał i nakazał wypłacić na rzecz ustanowionego z urzędu pełnomocnika ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi kwotę 4.428 zł, obejmującą podatek VAT w wysokości 23%.